

УДК 502.211:582.35/39(477.53)

<https://doi.org/10.33989/2020.6.1-2.225042>

Л.М. Гомля, Л.Д. Орлова, О.О. Матвієвська

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003

gomyalm@ukr.net

ORCID 0000-0002-9092-6880

ORCID 0000-0002-0462-9338

ОХОРОНЮВАНІ ВИДИ ФЛОРИ ЛІСОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ ОКОЛИЦЬ СЕЛА ТЕРЕШКИ ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті узагальнено результати вивчення рідкісних видів судинних рослин лісових угруповань околиць села Терешки Полтавського району Полтавської області. З'ясовано, що на цій території поширено 11 охоронюваних видів, з яких чотири види занесено до «Червоної книги України», а решта сім знаходяться під регіональною охороною на території Полтавської області. Найбільшу кількість рідкісних видів (десять) виявлено у соснових і дубових лісах борової тераси річки Ворскла, один вид поширений у дубовому лісі заплави річки, тоді як у білотоплевих і вільхових лісах созологічно цінні види не були знайдені.

Ключові слова: рідкісні види; судинні рослини; ліси; Полтавщина

Вступ. Вивчення рідкісних видів та їх охорона в умовах посиленого антропогенного навантаження на природні фітосистеми, яке у найбільшій мірі спостерігається в останні роки у населених пунктах та на прилеглих до них територіях, є важливим та актуальним завданням. Виділення раритетної фракції флори та її аналіз є важливою передумовою охорони рослинного покриву шляхом розроблення та оптимізації природно-заповідної мережі та екомережі, воно дає можливість виявити рідкісні види рослин на окремих ділянках, оцінити стан їх популяцій і запропонувати рекомендації з оптимізації їх стану. Особливо це є дуже важливим для тих територій, де докладного вивчення флори і рослинності досі не проводилося. До таких територій належать околиці села Терешки (Полтавський район Полтавської області), видовий склад лісових фітоценозів яких раніше цілеспрямовано не вивчався. Незважаючи на те, що ці угруповання розташовані неподалік міста Полтава і зазнають значного антропопресингу, флористично і ценотично вони є досить багатими і заслуговують на детальне вивчення та охорону їх фіторізноманіття.

Мета дослідження – дослідити видовий склад і особливості поширення охоронюваних видів судинних рослин лісових фітоценозів околиць села Терешки.

Територія дослідження – адміністративні межі села Терешки (Полтавський район Полтавської області) та прилеглі до них ділянки загальною площею близько 500 га. Північно-західною межею дослідженого регіону є шосе Київ – Харків, північно-східною – залізниця Полтава – Лозова, західною – русло річки Ворскла до мосту у селі Нижні Млини, південною – ґрунтова дорога від мосту до села Зінці і автодорога, яка йде від села Зінці до села Микільське і залізничної платформи «Микільське». Ця територія охоплює квартали 41–60 Чалівського лісництва Полтавського держлісгоспу (рис. 1).

Згідно з геоботанічним районуванням України регіон дослідження розташований у Полтавському окрузі липово-дубових, соснових, дубово-соснових лісів, остепнених лук, лучних степів та евтрофних боліт Української лісостепової підпровінції Східноєвропейської

Рис. 1. Межі території дослідження на супутниковому знімку Google Maps

лісостепової провінції дубових лісів, остепнених лук та лучних степів Лісостепової підобласті Євразійської степової області (Дідух, & Шеляг-Сосонко, 2003). За фізико-географічним районуванням він розташований у східній частині Полтавської рівнини Лівобережно-Дніпровської підпровінції Лісостепової зони (Попов, Маринич, & Ланько, 1968).

Дослідження проводились в рамках науково-дослідної роботи кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка «Структурно-функціональні особливості природних та штучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України» (№ 0116U002582).

Перші відомості щодо поширення окремих видів судинних рослин в околицях села Терешки пов'язані з ім'ям відомого українського ботаніка С.О. Іллічевського, який у 1920-их рр. проводив вивчення флори околиць міста Полтави (Іллічевський, 1926а; Іллічевський, 1926б; Іллічевський, 1926с; Іллічевський, 1927; Іллічевський, 1928а; Іллічевський, 1928б). Так, С.О. Іллічевським на зниженнях пісків борової тераси р. Ворскла біля Микільського залізничного переїзду знайдено *Carex buxbaumii* Wahlenb., *Lycopodiella inundata* (L.) Holub (= *Lycopodium inundatum* L.), *Thesium ebracteatum* Hayne, *Galium trifidum* L., *Succisa pratensis* (L.) Moench, *Laserpitium pruthenicum* L. та ін. (Іллічевський, 1926с; Іллічевський, 1927) – більшість цих видів у лісостеповій зоні України зараз є дуже рідкісними і, скоріше за все, зараз біля Полтави вже не трапляються. Серед типових лісових видів, знайдених автором в урочищі «Триби» на боровій терасі р. Ворскла, згадуються *Campanula cervicaria* L. і *Paris quadrifolia* L. (Іллічевський, 1927). У вільховому лісі біля с. Терешки С.О. Іллічевський знайшов *Leersia oryzoides* (L.) Sw., а для с. Зінці вказав *Chrysosplenium alternifolium* L., *Carex remota* L. і *Milium effusum* L. (Іллічевський, 1927; Іллічевський, 1928а). У монографії О.М. Байрак і Н.О. Стецюк для ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Урочище Триби», яка розташована у межах регіону досліджень і має площу 5 га, зазначено сім рідкісних видів – *Aconitum nemorosum* M. Bieb. ex Rchb., *Pulsatilla latifolia* Rupr. (= *P. patens* (L.) Mill.), *Corydalis marschalliana* (L.) Pers., *Gentiana cruciata* L., *Iris hungarica* Waldst. et Kit., *I. pineticola* Klokov і *I. sibirica* L. (Байрак, & Стецюк, 2005). Найбільше відомостей щодо поширення рідкісних видів дослідженого регіону можна знайти у монографії Л.М. Гомлі і Д.А. Давидова, де для урочища «Триби» і села Терешки, крім згаданих вище, вказані такі рідкісні види, як *Adonis vernalis* L., *Pulsatilla nigricans* Stoeck. (= *P. pratensis* (L.) Mill.), *Viola lavrenkoana* Klokov, *Dentaria quinquefolia* M. Bieb., *Primula veris* L., *Sedum purpureum* (L.) Schult., *Chrysosplenium alternifolium* L., *Potentilla erecta* (L.) Raeusch., *Rubus saxatilis* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Anchusa gmelinii* Ledeb., *Linaria dulcis* Klokov, *Campanula persicifolia* L., *Centaurea sumensis* Kalen., *Inula helenium* L., *Senecio borysthenticus* (DC.) Andrzej., *Tragopogon ucrainicus* Artemcz., *Bulbocodium versicolor* (Ker-Gawl.) Spreng., *Convallaria majalis* L., *Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. et Schult. fil., *Scilla sibirica* Haw., *Tulipa quercetorum* Klokov et Zoz, *Crocus reticulatus* Steven ex Adams, *Listera ovata* (L.) R. Br., *Orchis palustris* Jacq. і *Secale sylvestre* Host (Гомля, & Давидов, 2008). При цьому лише частина цих видів стосується безпосередньо лісових угруповань, деякі з них знайдені на пісках, вирубках, луках у заплаві р. Ворскла тощо. У публікації А.В. Мотузенко і О.М. Йосипенко подана коротка характеристика флори та мікобіоти урочища «Триби», зокрема уперше вказано для цієї території такі рідкісні види, як *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Korte, *Scilla bifolia* L. і *Fritillaria ruthenica* Wikstr. (Мотузенко, & Йосипенко, 2008). Пізніших

флористичних досліджень цієї території не проводилося. Отже, для природних фітоценозів околиць села Терешки за літературними даними загалом відомо 36 рідкісних видів вищих рослин, однак дані щодо їх поширення і еколого-ценотичної приуроченості можна вважати дещо застарілими, що й зумовило необхідність проведення наших досліджень.

Матеріали та методи дослідження. Робота виконувалася протягом квітня–вересня 2020 р. з використанням польових (детально-маршрутний метод) і камеральних досліджень видів флори за загальноприйнятими методиками (Юнатов, 1964). Для ідентифікації видів використовувався «Определитель высших растений Украины» (Доброчаева и др., 1987).

Результати та їх обговорення. Околиці села Терешки є типовим лісостеповим регіоном, характерними фізико-географічними особливостями якого є помірно континентальний клімат, поєднання різних типів ландшафтів (заплавний, надзаплавно-терасово-боровий і терасово-лесовий типи місцевостей) і строкатим ґрунтовим покривом, у якому переважають піщані і супіщані дерново-опідзолені, а у заплаві річки – лучно-болотні глейові і мулистоболотні ґрунти (Вернандер и др., 1951; Бабиченко и др., 1984; Маринич, Пашенко, & Шищенко, 1985).

На території околиць села Терешки ліси належать до зонального і одного з найхарактерніших типів рослинності. У цьому регіоні вони поширені переважно на другій (боровій) терасі річки Ворскла, де трапляються значні масиви соснових та дубово-соснових лісів. Соснові ліси здебільшого мають штучне походження, але були висаджені на місцях суцільних і вибіркових рубок природних соснових угруповань. Їхній деревостан однарусний, його формує *Pinus sylvestris* L. з поодинокую або незначною участю *Betula pendula* Roth і *Populus tremula* L., вік насаджень різний на різних ділянках (від 10 до 70 років, переважно у межах 30–50), підлісок зазвичай відсутній (поодинокі трапляються *Chamaecytisus ruthenicus* (Fisch. ex Woloszcz.) Klaskova і *Genista tinctoria* L.). Трав'яний ярус часто малосформований, має покриття до 60%, найпоширенішими видами у ньому є *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, *Solidago virgaurea* L., *Agrostis tenuis* With., *Hieracium umbellatum* L., *Campanula rotundifolia* L., *Peucedanum oreoselinum* (L.) Moench, *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce тощо. Зрідка трапляються мохоподібні (*Dicranum scoparium* Hedw., *Polytrichum piliferum* Hedw., *Ceratodon purpureus* (Hedw.) Brid., *Pleurozium schreberi* (Brid.) Mitt.).

Дубово-соснові ліси, які поширені зрідка на окремих ділянках борової тераси, мають значну наукову цінність з огляду на високе видове багатство та значну кількість у їх складі рідкісних і малопоширених видів. Їхній деревний ярус формують *Pinus sylvestris* і *Quercus robur* L. з незначною участю *Betula pendula*, *Populus tremula*, *Malus sylvestris*, *Pyrus communis*. Підлісок досить розвинений, його утворюють *Euonymus verrucosus* Scop., *Swida sanguinea* (L.) Opiz, *Acer tataricum* L., *Corylus avellana* L. Найтиповішими видами трав'яного ярусу є *Convallaria majalis* L., *Agrostis tenuis*, *Poa angustifolia*, *Viscaria vulgaris* Bernh., *Silene nutans* L., *Melampyrum nemorosum* L., *Vincetoxicum hirundinaria* Medik., *Geranium sanguineum* L. та ін.

На зниженнях і уступі другої тераси р. Ворскла трапляються відносно невеликі за площею (до 5 га) масиви вільхових лісів. Вони поширені як у надмірно зволжених умовах у місцях виходу ґрунтових вод і біля заплавної озера, так і на ділянках, які пересихають. Деревостан цих лісів формує *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. без підліску або з поодинокими особинами *Salix cinerea* L., у трав'яному ярусі найчастіше трапляються *Carex riparia* Curtis, *C. nigra* (L.) Reichard, *C. vesicaria* L., *Lycopus europaeus* L., *Urtica galeopsifolia* Wiersb. ex Opiz, *Lysimachia vulgaris* L., *Dryopteris carthusiana* (Vill.) Н.Р. Fuchs, *Caltha palustris* L., *Scutellaria galericulata* L., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud. тощо.

У прируслової частині заплави р. Ворскла наявні невеликі масиви дубових і білотопольових лісів. Невелика ділянка дубового лісу знайдена на південно-західній околиці села Терешки. Деревостан цього лісу утворює *Quercus robur*, зрідка трапляється *Ulmus laevis*. У підліску поширені *Prunus spinosa* L., *Euonymus europaea* L., *Swida sanguinea*, *Sambucus nigra* L., у трав'яному ярусі – *Stellaria holostea* L., *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm., *Urtica dioica* L., *Al-liaria petiolata* (M. Bieb.) Cavara et Grande, *Lamium maculatum* (L.) L., *Strophostoma sparsiflora*

(Mikan ex Pohl) Turcz. тощо. Білотополеві ліси поширені вузькими смугами на алювіальних ділянках лівого берега р. Ворскла зі змінним водним режимом, які навесні періодично зазнають підтоплення. Деревний ярус цих лісів формує *Populus alba* L. з невеликою часткою *Salix alba* L. і *S. fragilis* L., чагарниковий ярус нерозвинений, у трав'яному покриві найпоширенішими видами є *Carex praecox* Schreb., *Aristolochia clematidis* L., *Calystegia sepium* (L.) R. Br., *Galium aparine* L., *Eupatorium cannabinum* L., *Bidens frondosa* L., *Polygonum hydropiper* L. тощо.

У лісах дослідженого регіону, за нашими попередніми даними, трапляється близько 200 видів судинних рослин. Серед них до раритетної фракції флори, яка об'єднує ті види судинних рослин, що мають природоохоронну значущість і включені в охоронні списки різних рівнів, віднесено 11 видів (табл. 1). Серед них чотири види занесені до третього видання «Червоної книги України» (Дідух, 2009), а решта сім видів належать до регіонально рідкісних і охороняються на території Полтавської області (Байрак, & Стецюк, 2005).

Систематичний аналіз охоронюваних видів лісових фітоценозів околиць села Терешки свідчить про переважання у раритетній фракції флори дводольних рослин (клас *Magnoliopsida*) – шість видів (54,5% від загальної кількості), тоді як однодольні рослини (*Liliopsida*) представлені чотирма видами (36,4%), а папоротеподібні (*Polypodiopsida*) – одним видом (9,1%).

Провідними родинами у систематичному спектрі є *Hyacinthaceae*, *Iridaceae*, *Ranunculaceae* і *Rosaceae*, кожна з яких містить по два види (по 18,2%). Решта родин (*Asteraceae*, *Campanulaceae*, *Dennstaedtiaceae*) представлені лише одним видом (по 9,1%).

Серед чотирьох видів з «Червоної книги України» три (*Crocus reticulatus*, *Pulsatilla patens* і *P. pratensis*) мають природоохоронну категорію «неоцінений», а ще один (*Iris pineticola*) – категорію «вразливий» (Дідух, 2009).

Усі види з «Червоної книги України» в околицях села Терешки належать до дуже рідкісних. *Crocus reticulatus* і *Iris pineticola* представлені поодинокими і дуже малочисельними (не більше 20 особин) локалітетами у дубово-соснових лісах неподалік залізниці Полтава – Лозова, а *Pulsatilla patens* і *P. pratensis* у невеликій кількості (до 100 особин кожного виду) зростають у рідколіссях соснових лісів та на прилеглих до них піщаних галявинах між селами Терешки і Зінці та Терешки і Микільське.

Серед семи регіонально рідкісних видів до найпоширеніших належить *Convallaria majalis*, цей вид спорадично трапляється на багатьох ділянках дубово-соснових і частково соснових лісів та представлений багаточисельними локалітетами.

Малочисельними на досліджуваній території є такі види, як *Pteridium aquilinum* (невелика група росте у сосновому лісі на північно-східній околиці с. Терешки), *Centaurea sumensis* і *Potentilla erecta*, дуже рідкісними – *Campanula persicifolia* і *Rubus saxatilis* (для обох цих видів були знайдені тільки поодинокі особини у дубово-сосновому лісі поруч з залізницею Полтава – Лозова).

Найбільша кількість охоронюваних видів (10 з 11 або 90,9%) була зафіксована нами на борівій терасі р. Ворскла у соснових і дубово-соснових лісах, причому тільки один вид (*Convallaria majalis*) поширений як у соснових, так і у дубово-соснових лісах. П'ять видів є специфічними для соснових лісів, чотири – для мішаних лісів. Натомість тільки один вид *Scilla siberica* (9,1%) росте лише у дубовому лісі прируслової частини заплави, не заходячи на другу терасу долини р. Ворскла. У вільхових лісах созологічно цінних видів судинних рослин нами зовсім не було виявлено.

Важливим завданням є збереження локалітетів виявлених нами охоронюваних видів і взагалі біорізноманіття лісових фітоценозів дослідженої території. Стан охорони цих лісів, незважаючи на їхню часткову приналежність до територій природно-заповідного фонду, слід вважати неостатнім з огляду на той факт, що переважна більшість виявлених рідкісних видів (10 видів або 90,9%) представлена дуже малочисельними популяціями, загальна кількість особин яких не перевищує 100 екземплярів. У межах регіону дослідження розташована ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Урочище Триби» (загальна площа

Охоронювані види флори лісових фітоценозів околиць села Терешки

№ п/п	Назва виду	Поширення у різних типах лісів і чисельність популяцій			
		Соснові ліси	Дубово-соснові (мішані) ліси	Заплавні дубові і тополеві ліси	Вільхові ліси
Види з «Червоної книги України»:					
1	<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	–	Дуже рідко (до 10 особин)	–	–
2	<i>Iris pineticola</i> Klokov	–	Дуже рідко (до 20 особин)	–	–
3	<i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill.	Зрідка (до 100 особин у різних місцях)	–	–	–
4	<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill.	Зрідка (до 100 особин у різних місцях)	–	–	–
Регіонально рідкісні у Полтавській області види:					
5	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Одна популяція (до 100 особин)	–	–	–
6	<i>Convallaria majalis</i> L.	Спорадично (не менше 200 особин)	Спорадично скрізь (понад 1000 особин)	–	–
7	<i>Scilla siberica</i> Haw.	–	–	Зрідка, одна популяція (до 50 особин)	–
8	<i>Centaurea sumensis</i> Kalen.	Зрідка (до 50 особин у двох локалітетах)	–	–	–
9	<i>Campanula persicifolia</i> L.	–	Дуже рідко (до п'яти особин)	–	–
10	<i>Potentilla erecta</i> (L.) Raeusch.	Зрідка (до 50 особин)	–	–	–
11	<i>Rubus saxatilis</i> L.	–	Дуже рідко (до п'яти особин)	–	–

5 га). На нашу думку, було б доцільно розширити цього природно-заповідного об'єкту орієнтовно до 350 га (рис. 2), що дасть змогу забезпечити охорону десяти рідкісних видів, у тому числі усіх чотирьох видів з «Червоної книги України», які становлять національне надбання нашої держави. Серед першочергових заходів, які потрібно вжити для збереження виявлених рідкісних рослин – заборона проведення лісниками суцільних та вибіркових рубок лісів у тих місцях, де були виявлені охоронювані види, проведення щорічного моніторингу за станом їх відомих локалітетів та проведення еколого-просвітницьких заходів за участю місцевих жителів села Терешки з метою формування у них екологічно спрямованого світогляду.

Висновок. На основі аналізу літературних даних з'ясовано, що детального вивчення охоронюваних видів судинних рослин околиць села Терешки раніше не проводилося. У науковій літературі присутні лише окремі відомості про поширення деяких рідкісних видів

Рис. 2. Дані щодо поширення окремих видів рідкісних судинних рослин (номер виду відповідає тому, який зазначений у табл. 1; окремою лінією виділено ту територію околиць села Терешки, якій ми пропонуємо надати заповідний статус)

судинних рослин на цій території, переважно у межах ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Урочище Триби».

Унаслідок аналізу фізико-географічних умов території дослідження встановлено, що околиці села Терешки, розташовані на лівому березі долини річки Ворскла, є типовим регіоном лісостепової зони з помірно континентальним кліматом і строкатим ґрунтовим покривом, у якому переважають піщані і супіщані дерново-опідзолені, а у заплаві річки – лучно-болотні глейові і мулистоболотні ґрунти.

З'ясовано, що лісові угруповання є зональним типом рослинності для цієї території, вони займають значні площі і репрезентують типові та рідкісні види рослин, поширені у цій місцевості. Переважають соснові і дубово-соснові ліси на боровій терасі р. Ворскла та вільхові ліси на зниженнях і уступі другої тераси, наявні також невеликі масиви дубових і білотополевих лісів у прирусловій частині заплави річки.

Раритетна фракція флори судинних рослин лісових фітоценозів околиць села Терешки налічує 11 видів. З них чотири види (36,4%) занесені до «Червоної книги України», а решта сім (63,6%) є регіонально рідкісними і охороняються на Полтавщині на обласному рівні. Найбільша кількість охоронюваних видів (10 або 90,9%) зафіксована у соснових і дубово-соснових лісах борової тераси, один вид (9,1%) зростає тільки у дубовому лісі прируслової частини заплави. У вільхових лісах екологічно цінних видів судинних рослин не було знайдено.

На основі систематичного аналізу охоронюваних видів лісів регіону досліджень встановлено, що у їх складі переважають дводольні рослини (клас *Magnoliopsida*) – шість видів (54,5% від загальної кількості), однодольні рослини (*Liliopsida*) представлені чотирма видами (36,4%), а папоротеподібні (*Polypodiopsida*) – лише одним видом (9,1%). Провідними родинами є *Hyacinthaceae*, *Iridaceae*, *Ranunculaceae* і *Rosaceae*, кожна з них містить по два види (по 18,2%). Решта родин (*Asteraceae*, *Campanulaceae*, *Dennstaedtiaceae*) представлені лише одним видом (по 9,1%).

З огляду на те, що переважна більшість виявлених рідкісних видів (10 видів або 90,9%) представлена дуже малочисельними популяціями (загальна кількість особин у них не перевищує 100 екземплярів) пропонуємо такі рекомендації щодо їх збереження: розширити площу ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Урочище Триби» з 5 га до 350 га (це дасть змогу охопити охороною популяції 10 виявлених видів з 11), заборонити суцільні та вибіркові рубки деревостанів лісів у регіоні досліджень, організувати моніторинг за станом знайдених локалітетів рідкісних видів та проводити еколого-просвітницьку роботу з місцевими жителями села Терешки з метою формування у них екологічно спрямованого світогляду.

Список використаної літератури:

- Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. Полтава : Верстка, 2005. 248 с.
- Гомля Л. М., Давидов Д. А. Флора вищих судинних рослин Полтавського району. Полтава : Техсервіс, 2008. 212 с.
- Дідух Я. П., Шеляг-Сосонко Ю. Р. Геоботанічне районування України та суміжних територій. *Український ботанічний журнал*. 2003. Т. 60, № 1. С. 6–17.
- Илличевский С. О. Зональное распределение растительности в окрестностях г. Полтавы. *Журнал Русского ботанического общества*. 1926а. Т. 11, № 3/4. С. 277–283.
- Илличевский С. О. Растительные формации окрестностей Полтавы и их анализ. *Журнал Русского ботанического общества*. 1926б. Т. 14, № 1. С. 69–77.
- Иллічевський С. О. Гербарій Полтавського державного музею. *Збірка, присвячена 35-річчю Музею*. Полтава, 1928а. Т. 1. С. 141–226.
- Иллічевський С. О. Рослинність околиць м. Полтави. *Записки Полтавського сільсько-господарського політехнікуму*. 1928б. Т. 2. С. 101–128.
- Иллічевський С. О. Список найцікавіших рослин околиць міста Полтави. *Український ботанічний журнал*. 1926с. Т. 4. С. 34–40.
- Иллічевський С. О. Флора околиць Полтави (з повним списком дикої рослинності). *Записки Полтавського сільсько-господарського політехнікуму*. 1927. Т. 1, № 2. С. 19–49.
- Маринич А. М., Пашенко В. М., Шищенко П. Г. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование. Киев : Наук. думка, 1985. 224 с.
- Мотузенко А. В., Йосипенко О. М. Дослідження фіторізноманітності та мікобіоти ботанічної пам'ятки природи «Урочище Триби» Полтавського району. *Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення в загальноос-*

- вітній та вищій школі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 120-річчю від дня народж. М. І. Вавилова. Полтава, 2008. С. 213–216.
- Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева и др. Киев : Наук. думка, 1987. 548 с.
- Почвы УССР / Н. Б. Вернандер и др. Киев ; Харьков : Госсельхозиздат, 1951. 326 с.
- Природа Украинской ССР. Климат / В. Н. Бабиченко и др. Киев : Наук. думка, 1984. 232 с.
- Толмачев А. И. Изучение флоры при геоботанических исследованиях. *Полевая геоботаника*. Москва ; Ленинград, 1959. Т. 3. С. 369–379.
- Физико-географическое районирование Украинской ССР / под ред.: В. П. Попова, А. М. Маринича, А. И. Ланько. Киев, 1968. 684 с.
- Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
- Юнатов А. А. Типы и содержание геоботанических исследований. Выбор пробных площадей и заложение экологических профилей. *Полевая геоботаника*. Москва ; Ленинград : Наука, 1964. Т. 3. С. 9–36.

L.M. Gomlya, L.D. Orlova, O.O. Matvievskaia

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

**PROTECTED SPECIES OF THE FLORA OF FOREST PHYTOCENOSES
NEAR THE VILLAGE OF TERESHKY (POLTAVA DISTRICT, POLTAVA REGION)**

Results of studying of rare vascular plant species found in forest communities near Tereshky village of Poltava district of Poltava administrative region were summarized in this paper. 11 rare plant species was found on this territory, four of them are included in «The Red Data Book of Ukraine» and other seven belong to regional conservation list of vascular plants species within Poltava administrative region. The largest number of rare species was found in pine and oak-pine forests on sand terrace of Vorskla river, only the one species was indicated in the floodplain of Vorskla river valley. No rare plant species was found in alder and poplar forests on this territory.

Key words: rare species; vascular plants; forests; Poltava region

References

- Babichenko, V. N., Barabash, M. B., Logvinov, K. T., & Shcherban, M. I. (1984). *Priroda Ukrainsoi SSR. Klimat [The nature of the Ukrainian SSR. Climate]*. Kiev: Nauk. dumka [in Russian].
- Bairak, O. M., & Stetsiuk, N. O. (2005). *Atlas ridkisnykh i znykaiuchykh roslyn Poltavshchyny [Atlas of rare and endangered plants of Poltava region]*. Poltava: Verstka [in Ukrainian].
- Didukh, Ya. P. (Ed.). (2009). *Chervona knyha Ukrainy. Roslynni svit [Red Book of Ukraine. Flora]*. Kyiv: Hlobalkonsalting [in Ukrainian].
- Didukh, Ya. P., & Sheliakh-Sosonko, Yu. R. (2003). Heobotanichne raionuvannia Ukrainy ta sumizhnykh terytorii [Geobotanical zoning of Ukraine and adjacent territories]. *Ukrainian Botanical Journal*, 60(1), 6–17 [in Ukrainian].
- Dobrochaeva, D. N., Kotov, M. I., Prokudin, Iu. I., Barbarich, A. I., Chopik, V. I., Protopopova, V. V. ... & Ornst, E. I. (1987). *Opre-delitel vysshikh rastenii Ukrainy [Keys to higher plants of Ukraine]*. Kiev: Nauk. dumka [in Russian].
- Homliia, L. M., & Davydov, D. A. (2008). *Flora vyshchykh sudynnykh roslyn Poltavskoho raionu [Flora of higher vascular plants of Poltava district]*. Poltava: Tekhservis [in Ukrainian].
- Illichevskii, S. O. (1926a). Zonalnoe raspredelenie rastitelnosti v okrestnostiakh g. Poltavy [Zonal distribution of vegetation in the vicinity of Poltava]. *Zhurnal Russkogo botanicheskogo obshchestva [Journal of the Russian Botanical Society]*, 11(3/4), 277–283 [in Russian].
- Illichevskii, S. O. (1926b). Rastitelnye formatcii okrestnostei Poltavy i ikh analiz [Vegetable formations in the vicinity of Poltava and their analysis]. *Zhurnal Russkogo botanicheskogo obshchestva [Journal of the Russian Botanical Society]*, 14(1), 69–77 [in Russian].
- Illichevskii, S. O. (1926c). Spysok naitsikavishykh roslyn okolyts mista Poltavy [List of the most interesting plants on the outskirts of Poltava]. *Ukrainian Botanical Journal*, 4, 34–40 [in Ukrainian].
- Illichevskii, S. O. (1927). Flora okolyts Poltavy (Z povnym spyskom dykoi roslynnosti) [Flora of Poltava suburbs (With a complete list of wild vegetation)]. *Zapysky Poltavskoho silsko-hospodarskoho politekhnikumumu [Notes of Poltava Agricultural Polytechnic]*, 1(2), 19–49 [in Ukrainian].
- Illichevskii, S. O. (1928a). Herbarii Poltavskoho derzhavnogo muzeiu [Herbarium of the Poltava State Museum]. In *Zbirka, pryviachena 35-richchiiu Muzeiu [Collection dedicated to the 35th anniversary of the Museum]* (Vol. 1, pp. 141–226). Poltava [in Ukrainian].
- Illichevskii, S. O. (1928b). Roslynnist okolyts m. Poltavy [Vegetation of Poltava suburbs]. *Zapysky Poltavskoho silsko-hospodarskoho politekhnikumumu [Notes of Poltava Agricultural Polytechnic]*, 2, 101–128 [in Ukrainian].
- Iunatov, A. A. (1964). Typy i soderzhание geobotanicheskikh issledovani. Vybory probnykh ploshchadei i zalozhenie ekologicheskikh profilей [Types and content of geobotanical research. Selection of test plots and establishment of ecological profiles]. In A. A. Korchagin, & E. M. Lavrenko (Eds.). *Polevaia geobotanika [Field Geobotany]* (Vol. 3, pp. 9–36). Moskva; Leningrad: Nauka [in Russian].
- Marinich, A. M., Pashchenko, V. M., & Shishchenko, P. G. (1985). *Priroda Ukrainsoi SSR. Landshafy i fiziko-geograficheskoe raionirovanie [The nature of the Ukrainian SSR. Landscapes and physical-geographical zoning]*. Kiev: Nauk. dumka [in Russian].
- Motuzenko, A. V., & Yosypenko, O. M. (2008). Doslidzhennia fitoriznomanitnosti ta mikrobioty botanichnoi pamiatky pryrody «Urochyshe Tryby» Poltavskoho raionu [Research of phytodiversity and mycobiota of the botanical natural monument “Triby tract” of Poltava district]. In *Bioriznomanittia: teoriia, praktyka ta metodychni aspekty vyvchennia v zahalnoosvitnii ta vyshchii shkoli [Biodiversity: theory, practice and methodological aspects of study in secondary and higher school] : Proceeding of the Scientific Conference* (pp. 213–216). Poltava [in Ukrainian].
- Popova, V. P., Marinich, A. M., & Lan'ko, A. I. (Eds.). (1968). *Fiziko-geograficheskoe rajonirovanie Ukrainsoj SSR [Physically-geographical districting of Ukrainian SSR]*. Kiev: Izd-vo Kiev. un-ta [in Russian].
- Tolmachev, A. I. (1959). Izuchenie flory pri geobotanicheskikh issledovaniakh [Study of flora in geobotanical research]. In V. M. Poniatovskaia (Ed.). *Polevaia geobotanika [Field Geobotany]* (Vol. 3, pp. 369–379). Moskva; Leningrad [in Russian].
- Vernander, N. B., Godlin, M. M., Sambur, G. N., & Skorina, S. A. (1951). *Pochvy USSR [Soils of the Ukrainian SSR]*. Kiev; Kharkov: Gosselkhozizdat [in Russian].

Отримано 12.10.2020